

обогащению духовно-культурными достижениями человечества: знаниями, идеалами, ценностями и т.п. Важное место в таком обогащении занимает инновационная культура с присущими ей акмецевельными стратегиями самосовершенствования личности.

Ключевые слова: культура, культуротворение, культуротворчество, инновационная культура.

Starovoit O.V. The nature of personality as a creator of innovation culture.

For each person culture is the subject matter of the humanized nature. At the same time, it is the product of human creativity. Being the way of preserving its identity the creation of culture is the existence of the axiological universe of the person. Thus, as a creator of culture, the person has various fundamental features, developing not only in socio-cultural aspects of life, but also in individual history. The core of personality as a creator of culture is world view with ability to perfection and enrichment with spiritual and cultural achievements of humanity: knowledge, ideals, values, etc. An important role in this enrichment is played by innovation culture with its strategies of individual improvement.

Keywords: culture, creation of culture, cultural creativity, innovation culture.

Качан К. Є.

ЯВИЩЕ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО НЕОЯЗИЧНИЦТВА

У статті розглянуто феномен неоязичництва в Україні. Аналіз цього явища дозволяє зрозуміти його сутність у соціокультурному процесі нашої держави.

Ключові слова: неоязичництво, рідновірство.

Сьогодні у суспільно-політичну тканину українського соціуму поряд з християнством активно влітається нетрадиційна релігійність. Періодом стрімкого поширення новітніх рухів у нашій державі були часи перебудови, адже тодішня соціально-політична ситуація надавала можливість для формування нетрадиційної релігійної картини. Одним з проявів новітніх феноменів сучасного українського суспільства є неоязичництво, дослідження і розуміння якого є важливим в аналізі історії розвитку і впливу релігії на свідомість громадян України. Об'єктивна оцінка релігійних процесів минулого та теперішнього є невід'ємною частиною свідомості освіченої людини.

Актуальність питання виникнення та розвитку сучасного українського язичництва породжене його впливом на соціальне,

політичне та культурне життя суспільства. Важливість поглиблення досліджень у цій сфері визначається зростанням соціокультурної та політико-ідеологічної напруженості глобалізаційного світу. Адекватне розуміння досліджуваного феномена є найважливішим чинником прогнозування динаміки розвитку подій.

У цілому феномен українського неоязичництва маловивчений. Наявний емпіричний матеріал багатий, але фрагментарний і розрізнений, вимагає філософського, релігієзнавчого, культурологічного та соціологічного аналізу й узагальнення. Різноманітна інтерпретація неоязичництва в Україні породжена характерними особливостями та багатогранністю проявів у суспільстві. Тому, незважаючи на численні й достатньо глибокі дослідження означеної теми, проблема визначення сутності українського неоязичництва залишається не вирішеною.

Мета статті полягає в аналізі феномену українського неоязичництва, виявлення його самобутності та місця у соціокультурному контексті сучасної України.

Основна література, яка склала основу нашого дослідження, була поділена нами на наступні групи.

- праці дослідників українського неоязичництва та різних його аспектів (Шиженський Р. «Indigenous religions «Русь языческая»: этническая религиозность в России и Украине XX – XXI вв.», Базик Д. «Неоязичництво в сучасних релігійних шуканнях українців», Гоменюк Г., Терещенко С. «Русское и украинское неоязычество», Карпенко О. «Неоязичництво», Кузнецов В. «Рідновіри України»);

- робота представника українського неоязичництва (Лозко Г. «Українська віра (українське язичництво) – етнічна релігія українців»);

- періодичні видання та видавнича продукція неоязичницьких груп (журнали «Сварог», «Наследие Предков», «Атений», Извездник. Вестник Традиционной Культуры);

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше здійснено комплексне філософсько-релігієзнавче дослідження явища українського неоязичництва, динаміки розвитку та форм прояву в Україні, що дозволило показати, яким чином видозмінювалась релігійна картина нашої держави в останні десятиліття. У статті проаналізовані наукові погляди і оцінки щодо змісту понять віри наших предків і новоутвореного феномену у нашій державі, висвітлені етапи виникнення організації українського неоязичництва та течій російського походження.

Перші неоязичницькі організації в Україні з'явилися наприкінці 1980-х років, не виключенням були і інші слов'янські країни. До лав

представників цієї течії входили освічені люди, інтелігенція. Лідерами язичницьких груп ставали кандидати і доктори наук, психологи, хіміки, письменники, майстри бойових мистецтв, літератори.

Феномен нового язичництва має місце в багатьох сучасних слов'янських країнах: Польщі, Білорусії, Болгарії, Чехії, Словаччині, Хорватії, Македонії, Естонії, Казахстані, Сербії. Особливістю цього руху є відсутність єдиного керівного центру: громади як об'єднуються внаслідок однакових інтересів, так і розпадаються в результаті розбіжності поглядів.

Як зазначалося вище, неоязичництво в Україні мало стрімке розповсюдження з часів здобуття незалежності. На сьогодні точну кількість прихильників цієї течії виявити складно. Рідновірський рух неоднорідний, представлений різними громадами, що мають свої обряди і традиції.

На території нашої держави функціонують як громади українського неоязичництва так і філії організацій інших країн. Внаслідок цього сформувались різноманітні класифікації цього явища.

Згідно таблиці рідновірів в Україні, складеної В. Кузнецовим, до українського неоязичницького руху відносяться: Об'єднання Рідновірів України (ОРУ), Родове Вогнище Рідної Православної Віри (РВ РПВ), Собор Рідної Української Віри (СРУВ), Руське Православне Коло (РПК), Великий Вогонь. Окремо відокремлюються течії російського походження: Велесов Круг, Союз Слов'янських Громад Слов'янської Рідної Віри (ССГ СРВ), Круг Язичницької Традиції (КЯТ), Схорон еж Славен та ін., незареєстровані місцеві громади, поодинокі прихильники Рідної Віри, козаки, етнографічні гуртки, неформальна молодь.

Відсторонено стоїть Церква РУН-Віри (монотеїстичної неорелігії з Дажбогом на чолі, створена Л.Силенком у середині ХХ ст., яка офіційно відхрещується від язичницької спрямованості) та «Давньоруська Церква Православних старовірів-інгліїнгів», очолена А.Хіневичем (Патером Дієм), що не сприймається серйозно більшістю рідновірських організацій та течій. Хоча в основі цих конфесій стоять принципи етнічної віри наших предків, вони продовжують розвивати самостійні віровчення [6].

Навесні 2011 р. утворилася слов'янська духовна течія КРУК, шляхом виходу з РВ РПВ. Перша громада з'явилась у Рівному, друга в Києві шляхом окремого ведення обрядів від ОРУ. Таким самим шляхом пішли Черкаська, Харківська, Одеська громади. Львівська утворилася шляхом новоутворення.

Розбіжність наукових поглядів і оцінок досліджуваного явища перш за все проявляється в невизначеності єдиним терміном і віри наших предків і новоутвореного феномену.

Існує думка щодо назви «православ'я», яка була запозичена християнськими ієрархами, з метою утвердження на руських землях. Адже в усьому світі християнство східного обряду називається ортодоксія. Первісно слово «православ'я» означало славлення богів, тобто язичницьке богослужіння. Воно складається з двох слів: Прав – Закон, що керує Всесвітом і Слав – славлення, урочиста служба, що супроводжується співом релігійних гімнів [2].

Православне християнство вважається назвою двовір'я, яке існувало в Київській Русі. Тобто православне християнство – це об'єднання «православ'я» рідновірів і християнства. Православними рідновірами в Україні виступає «Родове Вогнище Рідної Православної Віри».

Існують думки щодо назви «руська віра». Український етнограф В. Гнатюк доніс вислів старого гуцула, записаний під час експедиції на Гуцульщині: «Поки писанки пишуть, поки колядники ходять, доти наша віра руська в світі буде» [2].

Керівник Слов'янського духовного руху «Великий Вогонь» Г. Боценюк зауважує: «Якщо ми говоримо про язичництво, то в першу чергу ми розуміємо язичництво слов'янське, а в більш широкому сенсі – язичництво слов'ян, балтів і скандинавів, так як їх культури були багато в чому схожі, але мали і важливі відмінності. У моєму розумінні язичництво – це система моральних цінностей, світогляд, культура та звичаї слов'ян, що не втратили свою самобутність, що не засмічені пластами чужої духовної культури» [9].

Термін «язичництво» Г. Боценюку не дуже подобається, хоч і доводиться його використовувати у просвітницькій діяльності. Термін «рідновіри» також керівник «Великого Вогню» не вважає доречним, пояснюючи свою думку тим, що «історично склалося, що церква вже багато століть є традиційною і близькою значної частини слов'ян, стала для них рідною, а спроба переосмислити слово «рідновіри» як віру в єдиного Всевишнього бога Рода так само комічна і безглузда, як і термін «православне рідновір'я», тобто рідновіри «Прав славящих» [9].

Г. Боценюк віддає перевагу визначенню язичництва, яке використовував український краєзнавець О. Іващенко – «слов'янське народовір'я». У свою чергу Г. Лозко не згодна з отождненням нововідтвореного українського язичництва з неорелігією. На її погляд, неорелігії – це один із способів модернізації (чи, навпаки, архаїзації)

існуючих релігій. Вони часто є еkleктичною сумішшю кількох релігій чи теософських ідей. За способом створення, вони, як і світові, є штучними, тобто мають своїх засновників чи основоположників. На думку дослідниці, неорелігії є власними інтерпретаціями релігійного вчення, пропущеного через призму світогляду автора-засновника. Неорелігії, як і світові, також мають схильність до світового панування, поширюються в усі країни шляхом місіонерства, створення міжнародних центрів тощо. До неорелігій Г. Лозко відносить «Розу світу», Церкву Муна «Єднання світового християнства» [5].

На відміну від неорелігій, етнічні релігії, до яких відноситься українське язичництво є сукупністю релігійних вірувань у їхньому еволюційному розвитку, які побутували на теренах України. Цими віруваннями є: «релігія племен найдавнішої доби, які прийнято вважати предками українців як в етнічному, так і в культурно-історичному планах; релігія східнослов'янських племен Київської Русі до прийняття нею християнства; народно-побутова релігійність, що існувала паралельно з християнством протягом тисячоліття; сучасне відроджене язичництво. У вужчому розумінні – це традиційна релігія українців» [7, 101].

Ізведник російського язичництва називає новий релігійний рух неоязичницького спрямування рідновірством, що ставить за мету відродити слов'янські дохристиянські обряди і вірування. Рідновіри визнають священними «знання стародавніх слов'ян», дотримують реконструйовані обряди дохристиянських часів і деякі проходять обряди «очищення» і отримання імені, в результаті яких отримують нове слов'янське ім'я [4, 167].

За словами кандидата філософських наук, співробітника відділу релігієзнавства Інституту філософії НАН України Д. Базики, рідновірство не передавалось від покоління до покоління, його повторна поява стала можливою лише завдяки зусиллям людей, які цікавляться фольклором та етнографією. «Ці люди цікавились народознавством, побутом. Вони проводили етнографічні дослідження і вирішили відродити давню віру. І нинішні обряди відновлені на основі книг і описів, а не передані від пращурів» [8, 8].

Д. Базик розрізняє поняття «українського рідновірства», що є ширшим від поняття «українського неоязичництва». По перше це пов'язано з тим, що не всі рідновірські громади ототожнюють себе з назвою «язичництво». Деякі громади українських неоязичників «можуть ідентифікувати себе не як «українці», а як «русини, русичи» або ж пропагувати ідеї абстрактної слов'янськості, де фактично

розвиваються межі етнічної відмінності між віруваннями українців, білорусів, росіян тощо» [1].

Отже, за визначенням Д. Базики, «українське неоязичництво – це сучасний релігійний рух, об'єднаний провідною ідеєю відродження в умовах сучасності автентичних релігійних вірувань, які сповідували мешканці території України в дохристиянські часи». Натомість українське рідновірство – це «релігійний рух, зорієнтований на відродження, реконструкцію або створення етнонаціональних світогляду, світосприйняття та релігійних вірувань. При цьому вірування та обряди українських рідновірів можуть як уподібнюватись до первісних, автентичних вірувань, так і значно відрізнятись від них» [1]. Д. Базик виділяє п'ять груп сучасного «українського рідновірства», на основі системи уявлень про надприродне:

1) українські рідновіри-монотеїсти, в основі системи уявлень про надприродне яких покладено національно адаптований варіант монотеїзму на основі модернізації окремих етнічних елементів українського язичництва (в першу чергу це релігійні громади РУН-Віри, а також Собор Рідної Української Віри);

2) українські рідновіри-неоязичники, у віровченні яких стосовно сфери надприродного фігурують пантеїстичні та політеїстичні уявлення, які інтегруються в розвинений генотеїзм (громади Українських Язичників «Православ'я» та Релігійний центр Об'єднання релігійних громад Рідновірів України, громада «Трійця», Родове Вогнище Рідної Православної Віри, громада «Руси», які відокремились від РВ РПВ, «Руське Православне Коло», яке також виникло шляхом відокремлення від РВ РПВ, незалежні громади Рідної Віри);

3) сучасні «язичники-атеїсти», які вважають себе вільними від вірування в реальність надприродного світу, однак вшановують прадавніх богів лише як символи минулого, відзначаючи свята, звичаї та обряди на знак поваги до своїх пращурів (духовна течія «Великий Вогонь»);

4) ймовірні (можливі) рідновіри, або так звані «симпатики» рідновірства, в яких відсутня чітка система уявлень про надприродне в рідновірській інтерпретації. Вони переважно є позаконфесійними, тобто не ідентифікують свою належність до жодної з діючих рідновірських організацій, однак їх можна часто зустріти під час проведення рідновірських великих свят та здійснення обрядів (люди з секуляризованого простору, так звані «сучасні богошукачі» – послідовники певних сучасних вчень духовної чи містично-психологічної спрямованості);

5) прихильники рідновірства за своїми світоглядними уподобаннями, які поділяють окремі рідновірські погляди, а то й навіть створюють власні варіації рідновірства, наголошують на необхідності створення власної релігійної системи поглядів на світ надприродного, які так і не вийшли на рівень формування власної конфесії та не приймають якоїсь активної участі в релігійних обрядах інших рідновірських течій (окрім читачів літератури рідновірської спрямованості, ми відносимо також деякі напрямки рідновірства, які виникли в Україні, однак не набули свого організаційного оформлення в межах конфесії. До них слід віднести ладовірство та ягновірство).

Сучасні «українські неоязичники» розмежовуються на дві групи. До першої належать українські язичники (ОРУ, РПК, громади «Трійця», «Руси»), які стверджують, що давня прабатьківська віра українського народу в своїй цілісності втрачена і тому потребує реконструкції на основі інтелектуально-наукових досліджень літописних свідчень, аналізу етнографічного матеріалу, українознавчих студій, здійснення процесу так званої «розхристиянізації» народних звичаїв та обрядів.

Другу складають ведисти (РВ РПВ або Ведичне православ'я). Ведисти ж навпаки претендують на власну автентичність, першопочатковість, звичаєвість власної віри, наявність неперервної спадкової передачі духовної традиції від учителя до учня. Представники цього напрямку стверджують здатність прямого контактування зі сферою надприродного світу, яка нібито з'являється після посвячення та притаманна в наявних духовним провідникам конфесії таємних містичних знань [1].

Аналізуючи особливість явища неоязичництва на світовій арені та в Україні, релігієзнавець зазначає відмінність: «Якщо під неоязичництвом в світовому контексті розуміють різноманітні релігійні напрямки зорієнтовані на відродження дохристиянських вірувань, де фактор етнонаціональної самоідентифікації може як враховуватись, так і може бути не принциповим, то в Україні практично всі релігійні організації, діяльність яких охарактеризована відродженням або реконструкцією дохристиянських вірувань, ідентифікують себе на основі етнонаціональних ознак. Саме тому означений релігійний феномен на теренах України має назву «українського рідновірства» [1].

Класифікація «Великого Вогню» слов'янських язичницьких рухів сучасності виглядає наступним чином:

1. Псевдоязичники – це відверті шахраї і шарлатани, які, користуючись зростаючим інтересом до слов'янського народовір'я,

грають словами, перетворюючи їх на вульгарні каламбури; вигадують звання академіків нетрадиційної науки і псевдовчених; створюють деструктивні секти для особистого збагачення, називаючи, навіть, древніх богів інопланетянами, щоб залучити в свою павутину наївних людей.

2. Неоязичники (реконструктори), які намагаються відродити слов'янське народовір'я на основі наявних на сьогоднішній день і авторитетних для нашого часу наукових даних. Цей метод є перспективним, але, перетворюючи наукові праці в догму (особливо праці академіка Б.Рибаківа, засновані на реконструкції слов'янського язичництва за аналогією з греко-римською міфологією, до того ж знаходяться під пресом політичного бачення Карла Маркса і Володимира Ульянова), і не маючи прямої передачі язичницької традиції, реконструктори приречені на невдачу, оскільки рабовласницьке суспільство античного світу та вільні племена протослов'ян не могли мати спільної міфології, а їх світогляд (у тому числі міфологічний) був антагоністичним [9].

Російський язичник Доброслав, слов'янських язичників ділить на дві категорії:

1. Перші почитають «Велесову книгу», вигадують життєпис богів, танцюючи навколо дерев'яних ідолів і приносять їм потішні жертви;

2. Другі визнають саму Мати – Природу, вибирають своєю дорогою язичницьку розсудливість, вільну від догм, богобоязливості і грубого ідолопоклонства [9].

Організаційна структура: рідновіри не є єдино організаційно структурованими, а погляди організацій значно різняться. Як правило, язичницькі групи організовані за національною і територіальною ознаками. Єдиного керівництва немає. Громади автономні, хоча і входять до складу національних об'єднань [3].

Кожна рідновірська громада має власну символіку. Часто це набір, іноді досить складний, різних давньослов'янських символів і рун. Найпоширенішими є Коловрат – свастика, солярні знаки, руна Світ і руна Чорнобог.

У кожній громаді є власні капища (у деяких їх декілька). Капища можуть бути найрізноманітнішими, починаючи від розчищеного місця в полі або лісі з ідолами Богів і закінчуючи будівлями (святимищами), в яких проводяться обряди.

Свята: щорічно відзначаються безліч свят, пов'язаних з природними явищами та ключовими моментами сільськогосподарського року. Головних свят чотири: зимнього (свято Коляди) і літнього сонцестояння (свято Купала), це 22 грудня і 22

червня, осіннього (свято Осені) і весняного рівнодення (Пасха), це 21 березня і 22 вересня.

Деякими громадами визнається авторитет «Велесової книги», хоча академічні дослідники вважають книгу фальсифікацією, написаною у XIX або XX ст., яка невдало імітує древню слов'янську мову.

Сьогодні «Велесова Книга» існує в перекладі на українську та російську мови. За словами Г. Лозко, не всі переклади «Велесової книги» заслуговують на увагу. Необхідно дивитись на науковість цього видання, хто є автором. Адже наукова книга містить різні наукові огляди, наукових рецензентів [2]. Також сучасними язичниками власноруч пишуться книги, виходить ряд періодичних видань.

В силу роз'єднаності рідновірства, пантеони різних течій можуть дещо відрізнятись, але основна маса шанує таких слов'янських богів: Сварог, Дажбог, Перун, Род, Велес, Жива, Коляда, Купала, Лада, Макошь, Марена, Святовит, Семаргл, Стрибог, Білобог, Чорнобог, Ярило, Хорс.

Обрядова діяльність рідновірів багатогранна і сильно варіюється від громади до громади. Від обрядів зовнішніх, із залученням великої кількості народу, до обрядів внутрішніх, які проводять або особисто самі рідновіри, або їх малі групи.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного констатуємо, що для території України сьогодні характерний досить широкий спектр неоязичницьких течій, що стають вагомим фактором розвитку суспільства. Природно, що при появі нового релігійного феномена суспільство з необхідності змушене сформулювати своє ставлення, своє сприйняття чи несприйняття новітнього явища. На цьому етапі знаходиться сьогодні наша держава і ставлення до нововведень в релігійній сфері помітно поляризоване. Різноманітні визначення як віри наших предків так і новоутвореного явища породжують неоднозначну оцінку українського неоязичництва.

Рух не є єдиною організаційно структурованим: відсутність єдиного керівного центру, спільних обрядів і традицій, наявність власної символіки у кожної громади, неоднозначна оцінка Велесової книги. Тому цей рух представлений різними громадами з своєю ідеологією і практикою. На території України функціонують як громади українського неоязичництва так і філії організацій інших країн.

Долю релігії у новому столітті, а зокрема неоязичництва, неможливо напевно знати. Можливо лише бажати об'єктивного ставлення і розуміння тих релігійних процесів, що відбуваються сьогодні. І лише це призведе до плідного співіснування і взаємодії

світоглядних, політичних, релігійних переконань кожної окремої людини. Кожна традиція, релігійна парадигма, світоглядна орієнтація мають свою специфічну доміную і роблять свій специфічний акцент в культивуванні всезагальних духовних цінностей і досягненні всезагальних істин.

Матеріали цієї статті сприятимуть подальшому дослідженню явища українського неоязичництва. Окремі положення, матеріали та висновки можуть слугувати для створення систематичних курсів з історії філософії, релігієзнавства, українознавства, а також спецкурсів, присвячених ідейним пошукам ХХІ ст., при написанні посібників з історії філософії та релігієзнавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Базик Д.* Неоязичництво в сучасних релігійних шуканнях українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/15158-neoyazichnictvo-v-suchasnix-religijnix-shukannyaх-ukrayinciv.html>.
2. Від прашурів до нащадків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oru.org.ua>. – Заголовок з екрану.
3. *Гоменюк Г.* Русское и украинское неоязычество [Електронний ресурс] / Г. Гоменюк, С. Терещенко – Режим доступу: http://www.wcer.org/declaration/dec_ru.htm.
4. Извешник. Вестник Традиционной Культуры / [под ред. докт. филос. наук Наговицына А.]. — Вып 1. — М.: Издатель Воробьев А.В., 2003. — 240 с.
5. *Карпенко О.* Неоязичництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.karpenko.net/Dip_Neoyaz.html. – Заголовок з екрану.
6. *Кузнецов В.* Рідновіри України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mokosha.at.ua/index/ridnoviri_ukrajini/0-11. – Заголовок з екрану.
7. *Лозко Г.* Українська віра (українське язичництво) – етнічна релігія українців // Релігійна панорама. – К.: 2001. – № 8-9. – С. 101.
8. Украинские язычники ходят по углах и вызывают грозу // Сегодня. – 2013. – 6 июля. – С. 8.
9. *Шиженський Р.* Indigenous religions «Русь языческая»: этническая религиозность в России и Украине XX – XXI вв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ogin.in.ua>.

Качан К. Е. Современное украинское неоязычество.

В статье рассмотрен феномен неоязычества в Украине. Анализ данного явления позволяет понять его сущность в социокультурном процессе нашего государства.

Ключевые слова: неоязычество, родноверие.

Kachan K. Ye. Modern Ukrainian neo-paganism.

The article deals with the phenomenon of neo-paganism in Ukraine. The analysis of this phenomenon allows to understand its essence in the sociocultural process of our country.

Keywords: neo-paganism, rodnoverie (native faith).

Дубінін В. В.

ОНТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ДАВНЬОІНДІЙСЬКОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ (ЗА «БХАГАВАД-ГІТОЮ» ТА «ШРИМАД-БХАГАВАТАМ»)

У статті розглянуто онтологічні аспекти давньоіндійської філософії; проаналізовано проблеми першооснов і рушійних сил розвитку всього суцього; увагу зосереджено на процесі подолання методологічних бар'єрів у розвитку давньоіндійської релігійно-філософської культури.

Ключові слова: онтологія, філософська онтологія, онтологічний вимір, монізм, дуалізм, деїзм, пантеїзм, плюралізм, індуїзм, матеріальний світ, духовний світ.

Крах раціоналізму і войовничого атеїзму в країнах Східної Європи та, зокрема, в СРСР наприкінці ХХ століття дозволив вільнолюбивим мислителям більш всебічно поглянути на діалектику всесвітньо-історичного процесу, звернути увагу на раціональні зерна в різноманітних філософських школах і течіях, в тому числі і в давньоіндійській філософії. Нас зацікавила давньоіндійська релігійно-філософська традиція, подібно до того, як альпіністів всього світу захоплюють Гімалаї своїми вершинами. Подібно Гімалаям, давньоіндійська релігійна філософія досягла таких сяючих вершин, до рівня яких ще не піднялась будь-яка філософська школа у світі. Це диво, звичайно, можна пояснити, хоча на істину в останній інстанції ніхто не має розраховувати. Тому мудрість народу Індії і його філософія в органічному поєднанні з давньоіндійською міфологією та релігією захоплюють мислителів всіх часів і народів. Спираючись на